

никами різних етнічних груп у майбутній професійній діяльності склад груп дослідників для зазначеного виду самостійної позааудиторної роботи варто формувати зі студентів з різних країн.

Використання зазначених педагогічних умов дозволяє позитивно впливати на формування інформаційної культури майбутніх лікарів. При цьому інформаційну культуру ми розглядаємо в широкому значенні, оскільки відбувається не лише постійна ефективна інформаційна діяльність студентів-медиків, а й їхня робота в групах за різним національно-культурним складом, що дозволяє формувати механізми взаємодії таких учасників.

ЗАПОБІГАННЯ АГРЕСИВНОСТІ ТА КОНФЛІКТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Рева В.В. (м. Полтава, Україна)

Однією з характерних особливостей соціальної взаємодії людей в сучасному суспільстві є підвищена конфліктність та агресивність. Із огляду на це актуалізується дослідження деструктивних проявів особистості в різноманітних галузях людської діяльності. Особливу практичну значущість вони мають в умовах педагогічного колективу.

Актуальність дослідження агресивності та конфліктності педагогів полягає в тому, що гармонійно розвинута особистість передбачає наявність у ній агресивності, що й робить її соціально адаптованою і корисною, в протилежному випадку відбувається втрата індивідуальності, суб'єкт стає пасивним, конформним, знижується його соціальний статус, що не сприяє ефективній професійній діяльності.

Ця проблема останнім часом викликає все більший інтерес учених. Як вітчизняними, так і зарубіжними дослідниками вивчалися особливості агресивної поведінки осіб різних вікових груп (Г. М. Андрєєва, Л. С. Славіна, І. О. Фурманов т. ін.), проблеми агресивності у контексті індивідуально-типологічних особливостей особистості (О. П. Саннікова). Ряд праць присвячено дослідженню взаємозв'язку агресивності з тривожністю, окремими властивостями нервової системи людини (М. І. Буянов, І. В. Жданова, О. В. Серебритьська та ін.). Вивчаються загальні особливості міжособистісних конфліктів (Н. В. Гришина, О. М. Дмитрієв, В. В. Кудрявцев, Б. Д. Паригін, М. М. Обозов та ін.), соціально-психологічні теоретичні уявлення щодо природи конфліктів у міжособистісному спілкуванні (Г. М. Андрєєва, О. Я. Анцупов, Н. В. Грішина, М. М. Обозов). Одним із актуальних питань є вивчення особливостей взаємозв'язку конфліктності та агресивності майбутніх педагогів, що і є метою емпіричного дослідження.

Агресія – це фізична або словесна поведінка людини, спрямована на пошкодження або зруйнування. У випадку, якщо агресія виявляється в найбільш екстремальній і соціально неприпустимій формі, вона переростає в насильство [2, с. 258-266].

Агресивність – риса характеру, що виражається у ворожому ставленні людини до інших людей, тварин, навколишнього світу. Агресивними називаються такі дії і таке відношення людини, яке, будучи ворожим, водночас не викликається будь-якими об'єктивними причинами, не може бути виправдане обставинами, що склалися [3, с. 78-82].

Конфлікт – зіткнення або боротьба, ворожі стосунки. Конфлікт – ситуація, в якій кожна зі сторін намагається зайняти позицію несумісну з інтересами іншої сторони. У структурі конфлікту можна виділити такі основні поняття: учасники конфлікту, умови перебігу конфлікту, конфліктні ситуації, можливі дії учасників конфлікту, наслідки конфліктних дій [5, с. 128].

Головну роль у виникненні конфліктів відіграють так звані конфліктоге-ни – слова, дії (або бездіяльність), що можуть привести до конфлікту. Слово "здатні" є тут ключовим. Воно розкриває причину небезпеки конфліктогена.

Будь-який конфлікт має свою завершальну стадію. В конфліктології віділяється декілька моделей і стилів виходу з конфлікту, які відображають різні форми його вирішення. Всі моделі закінчення конфлікту визначаються стратегіями поведінки сторін в конфліктах, які, у свою чергу, залежать від ситуації, рівня розвитку конфлікту, ступеня його інтенсивності т. ін. Стратегія поведінки сторін в конфлікті визначає і впливає на стиль виходу з нього. Обраний стиль поведінки в конкретному конфлікті визначається рівнем задоволення своїх інтересів, який сформувала собі кожна із сторін.

Вибір стратегії виходу з конфлікту залежить від багатьох чинників. Такими чинниками можуть стати і особисті якості кожного з суб'єктів конфлікту, і їх соціальний статус, і можливі його наслідки [4, с. 14-15].

Стиль конкуренції визнає, перш за все, активність конфліктуючих суб'єктів, самостійність у виборі шляху досягнення своїх цілей, не ставить мети пошуку співпраці, учасники повинні володіти вольовими якостями. Метою подібного суб'єкта є задоволення, перш за все, своїх інтересів за рахунок інтересів інших [7, с. 28].

Стиль пристосування – можна вважати як вимушений або добровільний крок однієї із сторін протистояння від боротьби шляхом складення своїх позицій. Відмовляючись від боротьби, учасник конфлікту поступається своєму опоненту, відмовляється повністю або частково від своїх інтересів і погоджується на його домінуючу роль [7, с. 29].

Стиль ухилення – застосовується, коли одна із сторін, або навіть обидві сторони, втратили інтерес до продовження протистояння при появі сумніву в позитивному його результаті. За своїм змістом ця стратегія не направлена на вирішення проблеми, швидше ми можемо побачити тут прагнення вийти з конфлікту з мінімальними втратами [7, с. 30].

Стиль співпраці вважається найскладнішим стилем поведінки, але в той же час і найбільш плідним. Сутність співпраці – це пошук найконструктивніших форм вирішення проблем. Подібний стиль можна віднести до активних, в той же час він не терпить спонтанності та імпровізації [7, с. 31].

Стиль компромісу полягає в розумінні учасників конфлікту, що вирішення спірного питання можливе тільки через взаємні вчинки. Необхідним чинником використання даного стилю поведінки виступає не тільки можливість, але бажання кожної із сторін. Якщо вчинки носитимуть односторонній характер – це вже не буде компроміс. Тут необхідно не тільки відмовитися від частини своїх раніше заявлених вимог, але і визнати, хоч би частково, претензії іншої сторони [7, с. 32].

Кожний стиль поведінки в конфлікті може бути ефективний тільки за певних умов. Реальність конфліктних ситуацій примушує, як правило, застосовувати комбінацію з різних стилів. На вибір стилю серйозно впливає характер учасників конфлікту і кінцева поведінка опонента [4, с. 14-15].

Установлення характеру взаємозв'язку агресивності та конфліктності здійснювалось за допомогою кореляційного аналізу. З цією метою для діагностики особистісної схильності до конфліктної поведінки застосовувалась методика К. Н. Томаса, яка складається з питань спрямованих на виявлення типових способів реагування на конфліктні ситуації (суперникство (Су), співробітництво (Сп), компроміс (К), уникнення (У), пристосування (П)).

Нами проведено дослідження на базі Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. У дослідженні брали участь студенти II-III курсів природничого та історичного факультетів.

Установлено, що в студентів історичного факультету III курсу групи Г-36 переважає стиль пристосування – 35%, далі йде компроміс, співробітництво

та суперництво – по 20%, а найнижчий показник займає стиль уникнення – 5%. У студентів природничого факультету II курсу групи П-23 також переважає стиль пристосування – 30%, далі йде суперництво та уникнення – по 25%, співробітництво – 15% і найнижчий показник займає стиль компроміс – 5%.

Для майбутніх педагогів оптимальним стилем розв'язанням конфліктів мають бути співробітництво та компроміс, але результати наших досліджень засвідчують протилежне.

Педагог, працюючи з дітьми з підвищеною агресивністю, повинен бути уважним, прогнозувати дії дитини, а також будувати свою роботу так, щоб всіляко допомагати дитині у подоланні важкою для нього ситуації. Повинен звертати увагу на найменші зміни в поведінці, в настрої дітей.

Ситуація на уроці доходить до конфлікту, як правило, з невстигаючим учнем. Тому в інтересах учителя виявляти до них особливу увагу, своєчасно надаючи їм допомогу.

Отже, розглянувши основні сторони агресії та конфліктної поведінки, слід ще раз підкреслити, що агресія присутня у найрізноманітніших формах людського існування. Агресія має як негативне, так і позитивне значення. Агресивної поведінки можна запобігти (чи, принаймні, зменшити інтенсивність її проявів). Основною ланкою в розв'язанні конфлікту є його аналіз. У цьому випадку вчитель може розкрити причини суперечки, не допустивши її переходу в тривалий конфлікт.

Література

1. Банщикова Т. Н. Влияние организационных факторов на формирование агрессивности педагога / Т. Н. Банщикова // Мир образования – образование в мире. – 2009. – № 1. – С. 208-214.
2. Калашникова А. С. Соотношение личностных предпосылок разнонаправленной (гетеро- и ауто-) агрессии / А. С. Калашников // Мир психологии. – 2009. – № 4. – С. 258-266.
3. Коломієць О. Агресивність особистості: вроджена і набута (спроба філософського аналізу) / О. Коломієць // Вища освіта України. – 2011. – № 4. – С. 78-82.
4. Курганська Л. О. Конфлікти у педагогічній діяльності / Л. О. Курганська // Світ виховання. – 2006. – № 1. – С. 14-15.
5. Рыбакова М. М. Конфликт и взаимодействие в педагогическом процессе: Кн. Для учителя. – М. Просвещение. 1991. – 128с.
6. Рудзевич І. Л. Психологічні засоби подолання деструктивних конфліктів у педагогічному процесі / І. Л. Рудзевич // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 1. – С. 47-49.
7. Харитоновна С. М. Конфлікт у педагогічній взаємодії / С. М. Харитоновна // Управління школою: Науково-методичний журнал. – 2007. – № 35. – С. 24-31.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ І НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Рендюк С.П. (м. Полтава, Україна)

Сучасний період інтенсивного розвитку інформаційних та комп'ютерних технологій характеризується високою потребою у висококваліфікованих фахівцях інженерного профілю. Виробничий процес, що динамічно розвивається під впливом технічного прогресу, вимагає від інженера прояву заснованих на за-своєнні базових як природничих, так і технічних дисциплін високих професійних якостей, а також вільного використання ним математичних методів і прийомів, що складають фундаментальну основу його підготовки за спеціальністю. На жаль, слід відмітити, що володіючи достатніми знаннями в рамках навчаль-